

**3η Προκήρυξη της Δράσης «Επιστήμη και Κοινωνία»
με τίτλο «Κόμβοι Έρευνας, Καινοτομίας και Διάχυσης»**

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ: ΓΛΩΣΣΕΣ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΑΞΙΕΣ

ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ ΕΡΓΟΥ: ΓΛΩΣΑΝΑΞ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΟΥ: 2019

**ΙΔΡΥΜΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

**ΚΥΡΙΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ**

**ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 21
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ
ΓΙΑ STAKEHOLDERS**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<i>Ενότητες</i>	<i>Σελίδες</i>
1. Εισαγωγή	3
2. Ατομικά πλεονεκτήματα της πολυγλωσσίας	3
3. Κατευθύνσεις για την αναγνώριση και αξιοποίηση της πολυγλωσσίας στο σχολείο	4
4. Συμβουλές για την προώθηση της πολυγλωσσίας	5
5. Σύνδεση γλωσσικής πολιτικής και εκπαιδευτικής πολιτικής	6
6. Συστάσεις για ειδικούς τομείς της εκπαιδευτικής διεργασίας	8

1. Εισαγωγή

Ένας από τους βασικούς στόχους του έργου ΓΛΩΣΑΝΑΕ είναι να παράσχει προτάσεις και συστάσεις πολιτικής, καθώς και εκπαιδευτικής πρακτικής, για την ανάδειξη της αξίας της πολυγλωσσίας και για την εμπέδωση της σύνδεσης των γλωσσών με ανθρώπινες αξίες. Αυτός ο άξονας προτεραιοτήτων περνάει από την εγκαθίδρυση ενός πολυφωνικού σχολικού κλίματος απέναντι στις γλώσσες και από την ενθάρρυνση της παρουσίας πολλών γλωσσών στο σχολικό πλαίσιο, ιδίως των γλωσσών που μιλούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στο εξωσχολικό, κοινωνικό περιβάλλον τους. Μια βασική παραδοχή είναι ότι η αξιολόγηση των μαθητών/ριών, των εκπαιδευτικών και των σχολείων μπορεί να είναι εξαιρετικά πολύτιμη για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος με θετικούς τρόπους. Ωστόσο, αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί, με βάση αποκλειστικά ορισμένες τυποποιημένες εξετάσεις.

Στο Παραδοτέο Π21 του έργου ΓΛΩΣΑΝΑΕ συγκεντρώνονται, κατά το δυνατόν συνοπτικά, συστάσεις που προέκυψαν από τα αποτελέσματα του έργου, τόσο από τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, όσο και από την εφαρμογή του στον φυσικό κόμβο του έργου στον Βόλο, με τη συμμετοχή μαθητών/ριών και εκπαιδευτικών από διάφορα σχολεία, κυρίως της περιοχής της Μαγνησίας. Οι συστάσεις αυτές συντελούν στην οριστική διάλυση μύθων για υποτιθέμενες βλαβερές συνέπειες της διγλωσσίας και της πολυγλωσσίας, που ατυχώς διατηρούν ακόμη θυλάκους αντίστασης στην κοινωνία, αλλά και στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Οι επιμέρους ενότητες των συστάσεων είναι οι ακόλουθες:

- Ατομικά πλεονεκτήματα της πολυγλωσσίας
- Κατευθύνσεις για την αναγνώριση και αξιοποίηση της πολυγλωσσίας στο σχολείο
- Συμβουλές για την προώθηση της πολυγλωσσίας
- Σύνδεση γλωσσικής πολιτικής και εκπαιδευτικής πολιτικής
- Προτάσεις για την κοινωνική διεπίδραση στο σχολείο και τις μεθόδους μάθησης

2. Ατομικά πλεονεκτήματα της πολυγλωσσίας

Υπάρχουν πολλοί καλοί λόγοι για την αξιοποίηση των γλωσσικών ρεπερτορίων των μαθητών/ριών σε κάθε σχολείο:

- Η γνώση περισσότερων από μία γλωσσών είναι μια εξαιρετική δεξιότητα και πλεονέκτημα. Υπάρχουν πολλά ερευνητικά ευρήματα σχετικά με τα οφέλη της

δίγλωσσης εκπαίδευσης, τα οποία συνδέονται, μεταξύ άλλων, με τη δημιουργικότητα και την καθυστέρηση της γήρανσης του εγκεφάλου.

- Η διατήρηση και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων στην πρώτη γλώσσα του/της μαθητή/ριας θα βοηθήσει στην εκμάθηση της ελληνικής, της γλώσσας του σχολείου.
- Η διγλωσσική ικανότητα έχει θετική επίδραση στην εκπαιδευτική επίδοση όταν και οι δύο γλώσσες έχουν αναπτυχθεί σε ακαδημαϊκό επίπεδο.
- Η πρώτη γλώσσα παίζει κεντρικό ρόλο στην αίσθηση ταυτότητας του/της μαθητή/ριας.
- Οι δίγλωσσοι/ες μαθητές/ριες μπορούν να μάθουν πιο εύκολα μια τρίτη γλώσσα.

3. Κατευθύνσεις για την αναγνώριση και αξιοποίηση της πολυγλωσσίας στο σχολείο

- Η χρήση στην τάξη της/των γλώσσας/γλωσσών που μιλούν τα παιδιά στο σπίτι βελτιώνει την ανάπτυξη των κοινωνικών αξιών τους.
- Σχεδόν όλα τα σχολεία στην Ελλάδα έχουν δίγλωσσους/ες ή πολύγλωσσους/ες μαθητές/ριες. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται εκπαίδευση στον τρόπο χρήσης πολυγλωσσικών προσεγγίσεων για να διδάξουν στους/στις μαθητές/ριες έννοιες σε διαφορετικά μαθήματα και να τους/τις υποστηρίξουν στην εκμάθηση νέας/νέων γλώσσας/γλωσσών.
- Η χρήση της καθημερινής γλώσσας για την εξήγηση των μαθηματικών και άλλων ακαδημαϊκών εννοιών μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση και τη μάθηση.
- Τα παιδιά πρέπει να ενθαρρύνονται να επικοινωνούν την κατανόησή τους στη γλώσσα ή τις γλώσσες που προτιμούν ή στις οποίες είναι πιο δυνατά, έτσι ώστε η έλλειψη επάρκειας στο καθορισμένο μέσο διδασκαλίας να μην εμποδίζει την εκμάθηση βασικών εννοιών.
- Τα σχολικά συστήματα πρέπει να αναγνωρίζουν την ανθεκτικότητα που αναπτύσσουν τα παιδιά που προέρχονται από μειονεκτικά, συχνά πολυγλωσσικά, περιβάλλοντα. Οι πρακτικές στην τάξη πρέπει να βασίζονται στα δυνατά σημεία των μη ευνοημένων μαθητών/ριών, αξιοποιώντας γνωστικές και μεταγνωστικές δεξιότητές τους.
- Οι αποφάσεις σχετικά με τη χρήση της γλώσσας στην τάξη δεν μπορούν να διαχωριστούν από τις πρακτικές της τάξης που ενθαρρύνουν και υποστηρίζουν τη μάθηση για όλους.

- Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιούν τεχνικές αφήγησης σε πολλές γλώσσες. Αξιοποιούν τους πολυγλωσσικούς πόρους των μαθητών/ριών και αναπτύσσουν ένα βαθύτερο επίπεδο εννοιολογικής εμπλοκής και κοινωνικής γνώσης.
- Εφαρμογή μεθόδων διαγλωσσικότητας (translanguaging): δίνουμε στους/στις μαθητές/ριες τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν όλο το γλωσσικό τους ρεπερτόριο, αναμειγνύοντας γλώσσες, για να εκφράζονται και να κατανοούν σύνθετες έννοιες, κάτι που βελτιώνει την κατανόηση και την αυτοπεποίθησή τους.
- Προτεραιότητα στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών: απόκτηση εξειδικευμένων δεξιοτήτων για τη διαχείριση πολυγλωσσικών τάξεων, με πολιτισμική ευαισθησία.
- Δημιουργία προγραμμάτων σπουδών χωρίς αποκλεισμούς και με πολιτισμική συνάφεια: χρήση διδακτικού υλικού που αντικατοπτρίζει το διαφορετικό υπόβαθρο των μαθητών και αναγνωρίζει τις οικογενειακές τους γλώσσες και κουλτούρες.
- Περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς: δημιουργία μιας σχολικής κουλτούρας όπου όλες οι γλώσσες θεωρούνται πλεονεκτήματα και όχι εμπόδια. Χρήση οπτικών μέσων, χειρονομιών και συνεπούς, σαφούς γλώσσας για διευκόλυνση της κατανόησης.
- Εμπλοκή των οικογενειών και των κοινοτήτων, για να ενισχυθούν οι σχέσεις μεταξύ σχολείου και οικογένειας και να υποστηριχθούν οι οικογενειακές γλώσσες των παιδιών.

4. Συμβουλές για την προώθηση της πολυγλωσσίας

Τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ενεργή προώθηση της πολυγλωσσίας, πέρα και πάνω από την απλή προσφορά μαθημάτων ξένων γλωσσών. Για να επιτευχθεί αυτό, τα σχολεία θα πρέπει να επιδιώξουν να συμπεριλάβουν τα ακόλουθα:

- Προώθηση της πρώιμης εκμάθησης των γλωσσών, μέσω βιωματικής, βασισμένης στο παιχνίδι ή ενσωματωμένης στο περιεχόμενο μάθησης, επιτρέποντας τη φυσική εκμάθηση της γλώσσας.
- Περιβάλλοντα εμβυθιστικής μάθησης (immersion): διδασκαλία μαθημάτων όπως οι φυσικές επιστήμες ή η ιστορία σε άλλη γλώσσα, ενισχύοντας τόσο το αντικείμενο του μαθήματος όσο και τη γλώσσα (μέθοδος CLIL).
- Προγράμματα σπουδών που προάγουν την πολιτισμική συμπερίληψη: αναγνώριση και εκτίμηση του πολιτισμικού υποβάθρου όλων των μαθητών/ριών. Τα σχολεία πρέπει να προσφέρουν γλώσσες που αντανακλούν την πολυμορφία των μαθητών/ριών και να περιλαμβάνουν πολιτισμικές σπουδές που συμβάλλουν στην καλλιέργεια της (αυτο)εκτίμησης.

- Υποστήριξη για τους/τις πολυγλώσσους/ες μαθητές/ριες: Συχνά οι μαθητές/ριες που μιλούν μια γλώσσα διαφορετική από την κυρίαρχη στο σπίτι τους μπορεί να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Για να διασφαλιστεί ότι αυτοί οι μαθητές λαμβάνουν τη βοήθεια που χρειάζονται, τα σχολεία πρέπει να δημιουργήσουν στοχευμένη υποστήριξη για την ανάπτυξη της επάρκειας και στις δύο γλώσσες.
- Επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών: Στην πολυγλωσσική εκπαίδευση, οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο. Για να διδάσκουν αποτελεσματικά σε ένα πολυγλωσσικό περιβάλλον, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λάβουν εξειδικευμένη κατάρτιση, ώστε να υποστηρίξουν όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από το γλωσσικό τους υπόβαθρο.

5. Σύνδεση γλωσσικής πολιτικής και εκπαιδευτικής πολιτικής

Η σχέση μεταξύ εκπαιδευτικής πολιτικής και γλωσσικής πολιτικής είναι πολύπλοκη, καθώς οι εκπαιδευτικές πολιτικές που εφαρμόζονται από τα πάνω προς τα κάτω (top-down) συχνά αντικαθιστούν τις γλωσσικές πολιτικές στα σχολεία. Όταν συμβαίνει αυτό, οι top down πολιτικές υπερισχύουν των τοπικών πρακτικών και μπορεί να γίνει δύσκολο για τα σχολεία να παράσχουν ποιοτικά εκπαιδευτικά προγράμματα στην κατεύθυνση της πολυγλωσσίας.

Η κοινή αξιολόγηση συνιστά μια de facto γλωσσική πολιτική. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι τα δίγλωσσα παιδιά έχουν πολύ χαμηλότερες επιδόσεις από τα άλλα παιδιά σε τυποποιημένες εξετάσεις σε όλα τα μαθήματα. Όταν οι βαθμολογίες των εξετάσεων συνδέονται με αποφάσεις υψηλού επιπέδου, όπως η αποφοίτηση από το γυμνάσιο ή και το λύκειο, μπορούν να περιορίσουν τις μελλοντικές ευκαιρίες των δίγλωσσων. Συνήθως οι δίγλωσσοι μαθητές/ριες υποβάλλονται στις ίδιες γλωσσικά απαιτητικές εξετάσεις με τους/τις γηγενείς, που αξιολογούν τόσο τη γλωσσική επάρκεια όσο και τη γνώση του περιεχομένου.

Επομένως, οι δύο κύριες προστασίες που προσφέρει ένα σχολείο στα δίγλωσσα παιδιά είναι οι εξής:

- Ισχυρή, συνεκτική, σαφώς διατυπωμένη και εφαρμοζόμενη σε όλο το σχολείο γλωσσική πολιτική.
- Εκπαιδευτικές πολιτικές από την κορυφή προς τα κάτω που υποστηρίζουν τις τοπικές γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές.

Συστάσεις γλωσσικής πολιτικής

Συστάσεις για Υπεύθυνους Λήψης Αποφάσεων

- Υποστήριξη των σχολείων στην ανάπτυξη σαφών και συνεκτικών σχολικών γλωσσικών πολιτικών και στις αποφάσεις τους να διδάσκουν τους/τις μαθητές/ριες που ανήκουν σε γλωσσικές μειονότητες στην πρώτη τους γλώσσα. Υιοθέτηση μόνο εκείνων των εξετάσεων και άλλων εκπαιδευτικών πολιτικών που υποστηρίζουν τη γλωσσική πολιτική ενός σχολείου.
- Αλλαγή του παραδείγματος ώστε να επικεντρωθεί στην παροχή ευκαιριών μάθησης για τα δίγλωσσα παιδιά. Διασφάλιση ότι τα σχολεία διαθέτουν όλους τους απαραίτητους πόρους, ώστε να προσφέρουν επαρκή υποστήριξη για την εκμάθηση της γλώσσας του σχολείου και την ανάπτυξη της οικογενειακής γλώσσας, άριστη διδασκαλία, υλικό υψηλής ποιότητας στις γλώσσες διδασκαλίας, επαρκή χρηματοδότηση και άλλα απαραίτητα χαρακτηριστικά.
- Απομάκρυνση από την υπερβολική εξάρτηση από τυποποιημένες εξετάσεις και χρήση πολλαπλών μέτρων αξιολόγησης των επιδόσεων των μαθητών/ριών εκτός από τις εξετάσεις (π.χ. μια σειρά δειγμάτων εργασιών των μαθητών/ριών, βαθμοί, πορτφόλιο, επιδόσεις στην τάξη, συστάσεις των εκπαιδευτικών) κατά την αξιολόγηση ενός μαθητή. Ανασχεδιασμός του συστήματος ώστε να περιλαμβάνει επίσης μέτρα αξιολόγησης των επιδόσεων των μαθητών σε επίπεδο περιφέρειας, σχολείου και τάξης.
- Μέτρηση της προόδου όλων των παιδιών και όχι απλώς των αποτελεσμάτων σε εξετάσεις υψηλού επιπέδου. Ενδείξεις για την ετήσια αύξηση των βαθμολογιών στις εξετάσεις, καθώς και την απόδοση σε σχέση με ένα καθορισμένο όριο, ιδίως στις εξετάσεις της γλώσσας του σχολείου.
- Οι μεταφράσεις των εξετάσεων πρέπει να παρέχονται σε όλες τις γλώσσες που μιλούν τα δίγλωσσα παιδιά. Σαφείς οδηγίες στα σχολεία σχετικά με τον τρόπο και τον χρόνο χρήσης των μεταφράσεων. Ανοχή χρήσης και άλλων γλωσσών στις εξεταστικές δοκιμασίες.
- Οι γλώσσες των μειονοτήτων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, όπως και οι επιδόσεις των παιδιών σε αυτές, σε πιστοποιήσεις εκτός σχολείου, καθώς αποδεικνύουν σημαντικές δεξιότητες γραμματισμού στην πρώτη γλώσσα του/της μαθητή/ριας.

Συστάσεις προς Διευθύνσεις Σχολείων και Εκπαιδευτικούς

- Ανάπτυξη σχολικών γλωσσικών πολιτικών που είναι συνεπείς και συνεκτικές και υποστηρίζουν τις επιθυμίες της κοινότητας που εξυπηρετεί το σχολείο. Η γλωσσική πολιτική ενός σχολείου πρέπει να χρησιμοποιείται για τη δημιουργία συνεκτικών

γλωσσικών προγραμμάτων για δίγλωσσα παιδιά, από το νηπιαγωγείο έως το λύκειο, στα οποία η εκμάθηση γλωσσών είναι συνεπής και η πολυμορφία θεωρείται πόρος.

- Παρότι οι απαιτήσεις των προγραμμάτων σπουδών προωθούν σαφώς τη γλώσσα του σχολείου και του κράτους, οι σχολικές μονάδες πρέπει να είναι σε θέση να υποστηρίζουν τη διδασκαλία της πρώτης γλώσσας των δίγλωσσων παιδιών. Είναι κάτι που βοηθάει και δεν εμποδίζει την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών/ριών στα ελληνικά.
- Αν και είναι σαφές ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αντιμετωπίζουν τις δεξιότητες των εξετάσεων στη διδασκαλία τους, οι εξετάσεις δεν πρέπει να καθοδηγούν τη διδασκαλία των δίγλωσσων παιδιών. Γενικά, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν το περιθώριο για διδασκαλία που υπερβαίνει την προετοιμασία για εξετάσεις.
- Οι δίγλωσσοι εκπαιδευτικοί πρέπει να προσαρμόζουν τη γλώσσα ή τις γλώσσες διδασκαλίας τους στη γλώσσα ή τις γλώσσες στις οποίες θα εξεταστούν οι μαθητές/ριες, ώστε να επιτύχουν έγκυρα αποτελέσματα στις εξετάσεις που μετράνε.

6. Συστάσεις για ειδικούς τομείς της εκπαιδευτικής διεργασίας

Μαθησιακά περιβάλλοντα

Για την παροχή αποτελεσματικής και ποιοτικής πολυγλωσσικής εκπαίδευσης, είναι σημαντικά τα σχολεία να θεωρούνται από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη ως χώροι χωρίς αποκλεισμούς και φιλόξενοι, που ανταποκρίνονται στις γλωσσικές ανάγκες όλων των μαθητών/ριών.

- Εξασφάλιση πολυγλωσσικής σήμανσης σε όλο το μαθησιακό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων πινακίδων, ετικετών, οδηγιών και ενημερωτικών πινακίδων στις αίθουσες διδασκαλίας.
- Ορισμός γλωσσικών ζωνών ή χώρων όπου οι μαθητές/ριες μπορούν να μιλούν ελεύθερα διάφορες γλώσσες, χωρίς τον φόβο να κάνουν λάθη.
- Οργάνωση διατάξεων καθισμάτων που ενθαρρύνουν τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών/ριών, ιδίως μεταξύ μαθητών/ριών με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο.

Κοινωνική διεπίδραση και κοινωνικό-συναισθηματική ευεξία

Το γενικό κλίμα του σχολείου είναι καθοριστικό για την ασφαλή παρουσία όλων των παιδιών, με μείωση του άγχους τους και με ενθάρρυνσή τους να νιώθουν καλά και να επιτυγχάνουν.

Προϋποτίθεται η αναγνώριση και ο σεβασμός διαφορετικών μαθησιακών στυλ, μεθόδων επικοινωνίας και γλωσσών.

- Δημιουργία ενός μαθησιακού περιβάλλοντος που ανταποκρίνεται στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και αναγνωρίζει και σέβεται τους διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας, τις κοινωνικές νόρμες και τις αξίες που είναι μοναδικές για κάθε γλωσσική και πολιτισμική ομάδα εντός του σχολείου.
- Ενθάρρυνση της συμμετοχής, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτισμικές ζώνες άνεσης των μαθητών/ριών, ενσωματώνοντας ομαδική εργασία, δημόσιες ομιλίες και συνεργατικές δραστηριότητες που ενισχύουν την αυτοπεποίθηση και καλλιεργούν το αίσθημα του ανήκειν σε όλους/ες τους/τις μαθητές/ριες.
- Ενίσχυση της συνεργασίας με τοπικούς οργανισμούς και κέντρα, όπως μουσεία, βιβλιοθήκες και κοινοτικά κέντρα, για διεύρυνση των πόρων πολυγλωσσικής εκπαίδευσης.

Συμπεριληπτικές μαθησιακές μεθοδολογίες

Καθιέρωση συμπεριληπτικών διδακτικών και μαθησιακών μεθοδολογιών που αναγνωρίζουν και αναδεικνύουν τα γλωσσικά και πολιτισμικά υπόβαθρα όλων των μαθητών/ριών.

- Προώθηση διδακτικών στρατηγικών που ανταποκρίνονται στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, σέβονται και ενσωματώνουν το γλωσσικό υπόβαθρο των μαθητών/ριών, επιτρέποντάς τους να αξιοποιήσουν πλήρως το γλωσσικό τους ρεπερτόριο σε όλα τα μαθήματα.
- Ενσωμάτωση πολιτισμικών πλαισίων στο σχεδιασμό των μαθημάτων, χρησιμοποιώντας περιεχόμενο που καθιστά τη μάθηση ουσιαστική και εφαρμόσιμη στις πραγματικές εμπειρίες.
- Σχεδιασμός προγραμμάτων που ανταποκρίνονται στις μοναδικές εμπειρίες και προοπτικές των μεταναστών/ριών και προσφύγων/ισών μαθητών/ριών, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων προσαρμοσμένων σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και στόχους.